

Handläggare
Mats Sylwan

Till
Kulturnämnden
2020-08-25

Kulturstrategiskt program för Stockholms stad

Förslag till beslut

Kulturförvaltningen föreslår att kulturnämnden beslutar:

1. Förslaget till kulturstrategiskt program godkänns
2. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen

Robert Olsson
Kulturdirektör

Patrik Liljegren
Chef kulturstrategiska staben

Sammanfattning

I detta tjänsteutlåtande föreslås ett stadsövergripande kulturstrategiskt program som svar på ett uppdrag i Stockholms stads budget för 2019. Uppdraget ska ”fokusera på hur lokaler kan samnyttjas effektivare samt hur kultur ska ges plats i Stockholms stadsplanering och övriga verksamheter som förskola och skola”. I styrgruppen för programarbetet har följande förvaltningar och bolag deltagit: Utbildningsförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret, idrottsförvaltningen, Stockholm Business Region, Kulturhuset Stadsteatern, Stadsarkivet, stadsledningskontoret, samt kulturförvaltningen. Flera arbetsgrupper med representanter från olika branscher har bidragit med underlag under arbetsprocessen.

Arbetet med det kulturstrategiska programmet har delvis pågått under den tid som coronaviruset dragit fram över världen och Sverige. Restriktionerna som införts slår kortsiktigt hårt mot kulturlivet och civilsamhällets aktörer. Den påbjudna sociala distansen mellan medborgarna och dess effekter har samtidigt visat hur viktigt kulturlivet är för dynamiken och gemenskapen i en storstad. Utan de rum för kreativitet, konstnärliga upplevelser och sociala möten som kulturlivet erbjuder tappas staden på energi och upplevs som mindre attraktiv av både invånare, företagare och besökare.

En kris övervinns oftast även om lösningarna inte alltid är de samma som tidigare. En delvis ny spelplan gör det än mer angeläget

att samla förvaltningar och bolag i Stockholms stad och formulera gemensamma strategier för kulturlivets olika områden och branscher.

Programmets förslag utgår från två perspektiv, ”lika möjligheter till deltagande och skapande” samt ”ett kreativt och attraktivt Stockholm”. Dessa perspektiv förgrenas sedan i fem områden för samverkan: Stadsutveckling; Utbildning och bildning; Staten, regionen och akademien; Kulturella och kreativa näringar; Besöksnäring.

Programmet, främst inriktat på kulturlivets infrastruktur, föreslår ett antal strategiska inriktningar. Flera av dessa syftar till att stärka samverkan mellan stadens förvaltningar och bolag i stadsutvecklingen och den fortsatta utbyggnaden av skolans och kulturlivets infrastruktur. Här ingår också närmare samverkan med forskningen, samt stadens, statens och regionens museer. Samarbetet med Region Stockholm och enskilda kranskommuner utvecklas för att skapa lösningar för uppgifter som är av gemensam karaktär.

Programmet lägger stor vikt vid kreativa/kulturella näringar och besöksnäringen. Här föreslås att stadens stödformer och strukturer utvecklas för att ge goda och långsiktiga förutsättningar för scener och ett attraktivt natt- och klubbiv.

Efter beslut i kommunfullmäktige ska verksamheterna ta fram konkreta mål och arbetsätt för att nå inriktningen i det kulturstrategiska programmet.

Ärendet

I budgeten för 2019 fick flera av stadens förvaltningar och bolag i uppdrag att ta fram ett kulturstrategiskt program för Stockholm. Under rubriken ”En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden” anges att Stockholm ska växa med kultur. Uppdraget tar sikte på effektivare samnyttjande av lokaler samt en stärkt roll för kulturen i Stockholms stadsplanering och övriga verksamheter, bland annat förskola och skola.

Ärendets beredning

Ett första bidrag till programmet lämnades i en rapport sammanställd av den fristående utredaren Staffan Rydén 2019. Ärendet har sedan beretts inom kulturförvaltningens kulturstrategiska stab i samarbete med utbildningsförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret, idrottsförvaltningen, Stockholm Business Region, Kulturhuset Stadsteatern, Stadsarkivet samt stadsledningskontoret. Därutöver har mer än 50 personer från

olika delar av kulturlivet medverkat i de arbetsgrupper som lämnat viktiga bidrag till programmets analyser och strategiförslag. I arbetsgruppen för stadsutveckling deltog även stadsdelsförvaltningen i Skärholmen, SISAB och Skönhetsrådet.

Styrdokument

Programmet är främst inriktat på kulturlivets infrastruktur och de behov av samverkan och utveckling som uppstår i ett växande Stockholm. Andra kommunala styrdokument för kulturlivet i Stockholms stad är ”Kultur i ögonhöjd” (stadsövergripande program för barn- och ungdomskultur) och biblioteksplanen för Stockholms bibliotek 2016-2020. Förutom dessa plandokument grundar sig det kulturstrategiska programmet på Översiktsplan för Stockholm antagen 2018, uppdrag till berörda förvaltningar och bolag i budget 2020-2022, stadens vision ”Vision 2040”, Stockholms stads näringslivspolicy (2020) samt, som ett globalt övergripande styrdokument, Agenda 2030.

Bakgrund

Kulturens ökade betydelse för Stockholm

Programmet beskriver inledningsvis kulturstaden Stockholm och den mångfald av aktörer som tillsammans bidrar till ett brett och konstnärligt kvalificerat utbud som attraherar både en nationell och internationell publik. Här understryks också kulturens sociala värden; alla människor är själva kulturbärare i någon form genom livsstil, intressen eller eget skapande men kulturens värde och sociala effekter kan samtidigt stärkas genom infrastrukturell utveckling.

I takt med Stockholms snabba utveckling under 2000-talet har kulturlivet och de kreativa näringarna fått ökad betydelse i flera avseenden. Många institutioner och utövare verkar på hög konstnärlig nivå vilket stärker stadens renommé internationellt. Kulturen är också ett näringsområde som skapar arbetstillfällen och en viktig anledning till att allt fler inhemska och internationella besökare väljer Stockholm som destinationsmål. Antalet arbetsställen inom kultur, fritid och nöje växte med 50 procent från 2010 till 2019¹. De kommersiella övernattningarna ökade med 33 procent mellan 2013 och 2018 och en allt större andel av besökarna ser utbudet av nöjen och kultur som en huvudanledning till besöket. Konst, kultur och kreativa företag kan alltså ses som en motor för Stockholms tillväxt och kreativitet är en bärande del av Stockholms varumärke och identitet.

Att Stockholm ska växa med kultur är också en föresats som präglar "Vision 2040 – Möjligheternas Stockholm", den samlande visionen om Stockholms framtid. Staden och dess kulturliv stärks genom ökad samverkan. Det gäller både inom staden mellan förvaltningar och bolag men också med andra offentliga och privata aktörer. Det kulturstrategiska programmet ska inspirera och vägleda det samarbetet. Med utgångspunkt i varje nämnds kärnuppdrag förverkligas kulturens potential för stadens och stockholmarnas bästa.

Agenda 2030

I Agenda 2030, mål 11: "Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara" beskrivs kulturen som en viktig bidragsgivare till den hållbara staden. Ett specificerat åtagande gäller att stärka insatserna för att skydda och trygga världens kulturarv. Kulturlivet har även stor betydelse för den hållbara staden genom att förmedla kreativitet och identitetsskapande, samt som uttryck för demokratiska värden.

Hållbar ekonomi

En förutsättning för en långsiktig kommunal kulturpolitik är en hållbar ekonomi. Även om Stockholms stads ekonomi fortfarande är god syns avmattningstecken vilket ställer krav på prioriteringar och ökad kostnadsmedvetenhet. Exempel på detta är bland annat samnyttjande av lokaler och samarbeten med externa aktörer. I nuläget utgör de ännu ovissa långsiktiga effekterna av Covid 19-pandemin en osäkerhetsfaktor för stadens ekonomi.

Kulturliv i förändring

Under rubriken "Kulturlivets villkor" beskrivs de förändringsprocesser som pågår inom kulturlivet avseende produktion, distribution och finansiering. De nya digitala kulturformerna skapar stora möjligheter både för konstnärliga upphovspersoner och publiken/konsumenten men de utmanar också den rådande ordningen i kulturlivet. Det gäller bland annat frågor som berör upphovsrätt, produktion och distribution men också hur den nationella och kommunala kulturpolitiken ska möta den digitala utvecklingen. Finansieringen sker alltmer i blandformer och de breddade intäktsmöjligheterna skapar för vissa delar av kulturlivet ytterligare förutsättningar för innovation och utveckling.

En dynamisk, utmanande och obunden kraft

Programmet syftar till att främja samverkan mellan kulturlivet och staden. Men återkommande betonas att kulturlivet ska respekteras, och stärkas som en "dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund" i enlighet med de nationella

kulturpolitiska målen. Det är då konstnärer, kulturskapare och företagare inom kulturella och kreativa näringar får rätt förutsättningar att utveckla både sig själva och det samhälle vi lever i.

Jämställdhetsanalys

Det kulturstrategiska programmet syftar till att utveckla samverkan mellan och insatserna från i första hand Stockholms stads egna förvaltningar och bolag. Det innebär att de konkreta samarbeten och aktiviteter som uppstår måste bygga på både stadens och de olika aktörernas egna jämställdhetsplaner. Med detta sagt bedöms valet av strategiområden ge en gynnsam effekt på jämställdheten. I verksamheter som bibliotek och kulturskola nås redan i dag många barn med högst deltagande av flickor. Det är viktigt att nya insatser inom prioriterade områden som digitala strukturer, estetiska läroprocesser och talangutveckling utformas så att de breddar deltagandet mellan flickor och pojkar och inte cementerar gamla könsrollsmönster.

Programmets andra fokus är de kulturella och kreativa näringarna. Många av dessa är små företag eller enskilda konstnärer men det finns också exempel på stora offentliga kulturinstitutioner och privata företag inom till exempel arkitektur, media och spelutvecklingsbranschen. Det är branscher som tidigare dominerades av män men där kvinnornas andel under flera decennier ökat starkt. Med utgångspunkt i den könsmissiga representationen på de konstnärliga högskolorna bedöms denna utveckling fortsätta även inom andra områden.

Barnkonsekvensanalys

Att regelbundet få uppleva konst och kultur är en rättighet och är särskilt viktigt under uppväxten. Det kulturstrategiska programmet kompletterar ”Kultur i ögonhöjd - för, med och av barn och unga”, ett program för barn och ungdomskultur i Stockholms stad. I det här aktuella strategiska programmet föreslås insatser som främjar både vuxna och unga stockholmares deltagande och eget skapande men även yrkesverksamma inom kulturella och kreativa näringar som arbetar med barn och unga som sin primära målgrupp.

FN:s konvention för barnets rättigheter, som gäller som svensk lag från 1 januari 2020, befäster barns rätt till bland annat trygghet, lika värde, tankefrihet, yttrandefrihet, delaktighet, konstnärliga uttryck och kulturell identitet. Planen relaterar specifikt till artiklarna 2, 6, 12, 13, 15, 23, 26, 29, 30 och 31. Med utgångspunkt i konventionens mål att alla barn och unga har rätt att möta kultur är samverkan med

övriga förvaltningar och bolag av största vikt, särskilt vad gäller förskola och skola. Här finns möjligheter att nå barn och unga oavsett kön, ålder, socioekonomi, familjeförhållande eller bakgrund.

Som en del av barnkonsekvensanalysen har även förvaltningens trendanalys av ungdomskultur vägts in. I denna trendanalys har barn och unga hörts. Analysens slutsatser att unga önskar mer inflytande över aktivitetsutbudet, ett större mått av valmöjlighet samt vikten av eget skapande har haft bäring på programmets strategiska inriktningar.

Programmet lägger stor vikt vid att skapa rumsliga förutsättningar för produktion av konst och kultur men även tillgängliga lokaler där barn och unga kan möta den professionella kulturen. I avsnittet ”Samverkan om utbildning” betonas fysiska och tillgängliga lokaler, digitala lärmiljöer, talangutveckling, förmedling av kulturprogram, samt estetiska lärprocesser i skolundervisningen. Denna samverkan innebär även att barn och unga i friskolor får likvärdig tillgång till kulturutbudet. Sammantaget bedöms de föreslagna insatserna ha hög relevans och precision för målgruppen barn och unga.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Inledning

Pandemins effekter

Arbetet med det kulturstrategiska programmet har delvis pågått under den tid som coronaviruset dragit fram över världen och Sverige. Pandemin har påverkat både den enskilda människan, företag och samhällets gemensamma institutioner. Restriktionerna som införts slår hårt mot kulturevenemang där många arbetar som frilansar, visstidsanställda eller egenföretagare. Civilsamhällets aktörer har drabbats ekonomiskt av inställda utbildningar, möten och evenemang. Inskränkningarna i mötesfriheten begränsar demokratin och stänger ned stora delar av kulturlivet. Den påbjudna sociala distansen mellan medborgarna och dess effekter har samtidigt visat hur viktigt kulturlivet är för dynamiken och gemenskapen i en storstad som Stockholm. Utan de rum för kreativitet, konstnärliga upplevelser och sociala möten som kulturlivet erbjuder tappas staden på energi och upplevs som mindre attraktiv av både invånare, företagare och besökare.

En kris övervinns oftast även om lösningarna inte alltid är de samma som tidigare. Covid 19-pandemin har drivit fram nya produktions- och distributionsformer inom kulturlivet som kan leva

vidare och förädlas när tiderna har normaliserats. Inom skolan accelererar arbetet med innovativa tekniska och pedagogiska lösningar som kan öppna intressanta möjligheter till samverkan med kulturlivet. Besöksnäringen kommer att utveckla nya destinationer och affärsmodeller när gränserna åter öppnas. Denna delvis nya spelplan gör det än mer angeläget att samla förvaltningar och bolag i Stockholms stad och formulera gemensamma strategier för kulturlivets olika områden och branscher.

Ett program med bred förankring

Det kulturstrategiska programmet ska ses som en viljeinriktning från Stockholms stads sida som lyfter fram viktiga utmaningar för både kulturlivet, näringslivet samt stadens förvaltningar och bolag. Programmet har utarbetats inom kulturförvaltningen i nära samverkan med berörda förvaltningar och bolag inom Stockholms stad. Eftersom fokus ligger på frågor kring stadsutveckling, kulturlokaler, utbildning samt kulturella och kreativa näringar har dialogen varit särskilt nära med utbildningsförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret, Stockholm Business Region, samt stadsledningskontoret. Det goda och kreativa samarbetet inom arbetsgrupperna har gett viktiga bidrag till programmets analyser, förslag och slutliga utformning.

Hela arbetsprocessen har även skett med utgångspunkt i de styrdokument som berör kulturfrågorna i Stockholms stad. Det gäller förutom stadens och berörda nämnders budgetar för 2020 – 2022 även kulturprogrammet för barn och ungdom (Kultur i ögonhöjd), Översiktsplanen för Stockholms stad antagen 2018, stadens vision ”Vision 2040” samt, som ett globalt övergripande styrdokument, Agenda 2030.

Programmets inriktning

Programmet är inriktat på områden där stadens förvaltningar och bolag, ofta i samverkan med privata aktörer som bygger, äger och förvaltar fastigheter, har ett gemensamt ansvar för kulturlivets infrastruktur. Det gäller främst skola och utbildning, stadsutveckling, lokalförsörjning, kulturella och kreativa näringar, samt besöksnäringen. Det är områden där staden kan agera samlat och resursstarkt. Kulturlivets tillgång till ändamålsenliga lokaler i alla delar av staden är en förutsättning för att stockholmarna ska kunna mötas, inspireras, utmanas och glädjas av konst och kultur på hög nivå. Målet är att stockholmarnas tillgång till kultur och möjlighet till eget skapande ska öka, särskilt genom insatser för att nå fler i de stadsdelar och bland de grupper där det idag är relativt få som tar del av det offentligt finansierade kulturlivet. En stark och

oberoende kultursektor är en förutsättning för en välfungerande demokrati och ett hållbart samhälle i linje med stadens genomförande av Agenda 2030.

Programmets implementering

Det kulturstrategiska programmet ska efter beslut i kommunfullmäktige peka ut handlingsriktning åt och implementeras av stadens samtliga berörda nämnder och bolag. I enlighet med programmet för kvalitetsutveckling och stadens styrmodell ska verksamheterna ta fram konkreta mål och arbetssätt för att nå inriktningen i det kulturstrategiska programmet.

Förslagen

Under denna rubrik redovisas det huvudsakliga innehållet i programmet i punktform.

Två perspektiv och fem strategiska områden

Det kulturstrategiska programmet utgår från två perspektiv:

- Lika möjligheter att ta del av och skapa kultur
- Ett kreativt och attraktivt Stockholm

De två perspektiven utgör grunden för fem strategiska områden där kulturens potential och värden bättre ska tillvaratas genom nya former av samverkan:

- Stadsutveckling
- Utbildning och bildning
- Staten, regionen och akademien
- Kulturella och kreativa näringar
- Besöksnäring

För respektive område anger programmet nedanstående strategiska inriktningar för samverkan.

Samverkan om stadsutveckling

- Kontinuerlig uppföljning av kulturlivets lokalbehov
- Tydligt kulturperspektiv i stadsbyggnadsprocessen
- Lokaler för konst och kultur beaktas vid större stadsutvecklingsprojekt

Samverkan om utbildning

- Samverkan om skollokaler för kultur
- Digitala bildnings- och lärmiljöer utvecklas och tillgängliggörs för alla
- Fler och nya former för talangutveckling

- Kultur - en självklar och integrerad del av barnens skola

Samverkan med staten, regionen och akademien

- Samverkan kring forskning och utbildning
- Samarbete mellan skolan och Stockholms museer
- Samverkan om kulturinvesteringar
- Regional samverkan

Samverkan om de kulturella och kreativa näringarna

- Arbetsätt för de kulturella och kreativa näringarnas olika behov
- Samverkan mellan näringslivet och de konstnärliga högskolorna
- Stockholm ska växa som internationellt attraktiv filmregion
- Goda förutsättningar för scener, natt- och klubbiv

Samverkan om besöksnäringen

- Utveckla Stockholm som evenemangs- och upplevelsestad
- Stockholm utvecklar kärnverksamheterna genom kulturevenemang

Bilaga

1. Kulturstrategiskt program, remissversion